

3.4 NUORISOTOIMI

3.4.1 Arvioinnin toteuttaminen

Taustaa

Nuorisotyölain (235/1995) mukaan nuorisotyön tehtävänä on nuorten elinolojen parantaminen ja nuorten kansalaistoiminnan edistäminen. Nuorisotyö on yksi kunnan toimialoista. Kunnat voivat itsenäisesti päättää, mitä nuorisotyön palveluja tarjoavat ja miten järjestävät hallinnon.

Hallitusohjelmassa (24.6.2003) nuorisopoliittisina tavoitteina esitetään, että ”perusnuorisotyön voimavarat turvataan ja ennaltaehkäisevää päihde- ja huumeuutya vahvistetaan sekä nuorisotyölain kokonaisuudistus käynnistetään” Nuorten demokratiakasvatusta ja arkipäivän osallisuutta edistetään kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmassa ja nuorten työpajojen vakinaistamista selvitetään työllisysohjelmassa.

Opetusministeriön kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopoliittikan aluekehittämisen toimenpideohjelmassa (2003, 42) nuorisotyön keskeisiksi kehittämisaalueiksi on määritelty nuorisotyön tavoitteellisten peruspalvelujen turvaaminen, nuorten elinolojen parantaminen, sosiaalinen vahvistaminen ja kasvun tukeminen aktiivisiksi kansalaisiksi. Nuorisotyön peruspalveluja ei ole säädetty subjektiivisiksi oikeuksiksi. Ne ovat tavoitteellisia peruspalveluja, jotka tulee olla kaikkien nuorten tavoitettavissa jollakin tasolla. Nämä palvelut toteutuvat ensisijaisesti kuntien järjestäminä tai kuntayhteistyöhön perustuvina palveluina seutukunnittain, työssäkäyntialueittain, kuntayhtymien tai kuntien välisenä yhteistyönä.

Tavoitteellisia nuorisotyön peruspalveluja ja niiden tuottamiseen liittyviä rakenteita kunnissa ovat muun muassa nuorisotyöntekijä, nuorisotilat, nuorten työpajat, nuorisotiedotus ja -neuvontapisteet, koululaisten iltapäivätoiminta, etsivä nuorisotyö, nuorten verkkomediat ja Internetin käyttömahdollisuudet, leiritoiminta, nuorisoyhdistysten ja nuorisoryhmien taloudellinen tuki sekä kehittävä harrastustoiminta. (OPM 2003,42.)

Lääninhallitukset arvioivat peruspalvelujen toteutumista kunnissa. Nuorisotoimen vuoden 2003 arviointikohteiksi valittiin kunnallisen nuorisotyön tila, nuorten kansalaistoiminta ja nuorten työpajat.

Aineisto

Arvioinnin aineistona käytettiin lääninhallituksen marraskuussa 2003 tekemiä kyselyjä kuntien nuorisotyön resursseista ja toiminnasta. Kyselyt lähetettiin kuntien nuorisotoimille ja nuorten työpajoille. Väestötiedot ovat Tilastokeskuksen väestötietokannasta vuodelta 2002. Nuorten työttömien lukumäärät on otettu työministeriön työllisyyselvityksestä 28. I I.2003. Nuorisotiloihin liittyvää arviointia täydennettiin Pohjois-Karjalan nuorisoyhteistyöryhmän (Ponun) tekemällä analyysillä nuorisotilojen ongelmista ja nuorten tarpeista. Ponussa on jäsenenä kaksi nuorta jokaisesta pohjoiskarjalaisesta kunnasta.

Kuntien nuorisotoimelle lähetettyyn kyselyyn vastasi 57 kuntaa 66 kunnasta (vastausprosentti 86,4 %). Työpajakyselyyn vastasi kansallisella rahoituksella toimivasta 22 työpajasta 19 ja osittain ESR-rahoituksella toimivista 14 työpajasta kuusi työpajahanketta. ESR-hankkeiden arviointia ei voitu suorittaa luotettavasti, sillä kahdeksasta vuoden 2003 loppuun päättyneestä hankkeesta ei saatu tietoja.

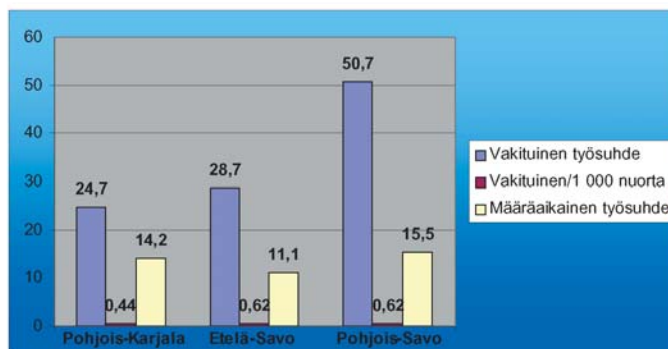
3.4.2 Kunnallisen nuorisotyön tila

Kunnallisen nuorisotyön tilan arviointikohteina olivat nuorisotyöntekijöiden määrä, nuorisotilat, lapsi- ja nuorisopoliittiset ohjelmat sekä nuorisotiedotus- ja -neuvontapisteet.

Nuorisotyöntekijät

Itä-Suomessa oli kuntien vakinaisia nuorisotyöntekijöitä 104 henkilötyövuotta. Luku sisälsi nuorisotoimenjohtajien, -sihteereiden ja -ohjaajien virat ja toimet. Määräaikaista ohjaajia ja projektityöntekijöitä oli yhteensä 40 henkilötyövuotta.

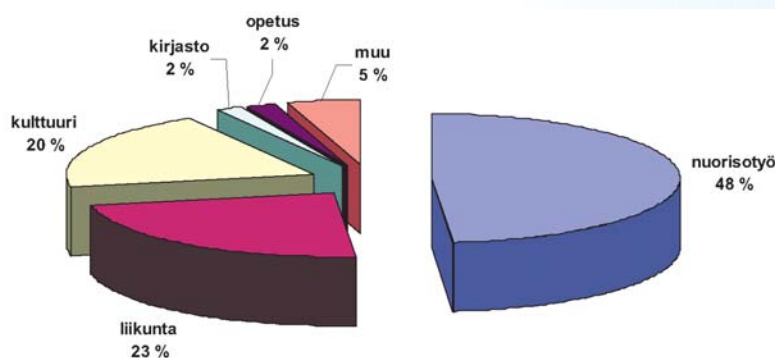
Kuviossa 15 on vakituisten työntekijöiden määrä henkilötyövuosina ja suhteutettuna nuorten määrään sekä määräaikaisten työntekijöiden henkilötyövuodet.

KUVIO 15. Nuorisotoimen työntekijät henkilötyövuosina maakunnittain

Päätöksiä, nuorisotoimen toimialasta yksinomaan vastaavia työntekijöitä oli 19 kunnassa, mikä oli 33 % vastanneista kunnista. Näitä hallinnosta vastaavia työntekijöitä oli Pohjois-Savossa yhdeksän sekä Etelä-Savossa ja Pohjois-Karjalassa molemmissa viisi.

Kunnan nuorisotoimesta vastaavan henkilön toimenkuvaan 38 kunnassa kuului myös vastuu muista kunnan toimialoista. Avoimissa vastauksissa ilmaistiin huoli työntekijäresursseista. Nuorisotoimelle toivottiin pelkätään nuorisotoimen toimialaan keskittyvää työntekijää.

KUVIO 16. Työajan jakaantuminen eri toimialojen kesken (n= 38)

Koulutettuja ohjaajia toivottiin nuorisotiloille. Muutamissa kunnissa ohjaajien puute vähensi nuorisotilojen aukioloaikoja ja supisti kerhotoimintaa. Kuntaliitosta harkitsevissa kunnissa toivottiin toisaalta liitoksen tuovan lisäresursseja nuorisotoimeen, toisaalta niiden taas pelättiin heikentyvän. Seudullisen yhteistyön tiivistäminen ja yhteishankkeet koettiin tärkeiksi. Seudullisen palvelustrategian luominen ja toteuttaminen otettiin esille muun muassa Savonlinnan alueella.

Nuorisotilat ja toiminta

Nuorisotilojen määrää, pinta-alaa ja saavutettavuutta arvioitiin edellisen arvioinnin yhteydessä. Huomattavia muutoksia nuorisotilojen määrän suhteen ei vuoden aikana ole tapahtunut. Kuopion Petosen asuinalueelle ja Joensuun keskustaan avattiin uudet nuorisotilat. Savonrannassa ei ollut omaa kunnallista nuorisotilaa, vaan toiminta järjestettiin seurakunnan tiloissa, joita nuorisotoimi avusti muun muassa hankkimalla kalusteita ja atk-laitteet tilojen käyttöön.

Kyselyyn vastanneista kunnista 50:ssä on ainakin yksi nuorisotila avoinna vähintään yhtenä päivänä viikonloppuisin (perjantai - sunnuntai).

Viikonloppuisin kunnissa järjestettiin monipuolisesti erilaista ohjattua toimintaa - erilaisia nuorten kulttuuri-tapahtumia, teemailtoja, retkiä, leirejä, discoja sekä yökahvilatoimintaa. Viikonlopputapahtumien järjestäminen vei resursseja viikolla tapahtuvalta toiminnalta, mutta samalla lisäsi nuorisotoimen verkostoitumista. Viikonloppuisin tapahtuva toiminta järjestettiin useimmiten yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa. Mukana olivat seurakunnat, järjestöjen työntekijät, vapaaehtoistyöntekijät ja vanhemmat. Työmuotoina mainittiin katupartio toiminta, etsivä nuorisotyö ja viranomaisyhteistyö.

Nuorisotiloilla tapahtuvan avoimen nuorisotyön laatua voidaan kehittää ottamalla nuorten näkökulma mukaan toiminnan suunnitteluun. Esimerkkinä Pohjois-Karjalan nuorten maakunnallinen yhteistyöfoorumi kä-

sitteli yleisesti maakunnassa havaittuja nuorisotiloihin liittyviä ongelmia. Ongelmia ovat olleet tilojen puuttuminen tai niiden liian pieni koko ja epäviihtyisyys, aukioloajat, henkilökunnan riittämättömyys ja toiminnalliset sisällöt.

Ponu-työryhmän nuoret nostivat esille seuraavat nuorisotiloja koskevat ongelmat ja ratkaisuesitykset:

1) Tilojen puute, niiden pienuus ja epäviihtyisyys

- jos kunnassa ei ole tiloja ja uusia ei saada, voidaan kysyä mahdollisuutta hyödyntää koulujen tiloja ja yrittää hyödyntää järjestöjen tiloja, kuten nuorisoseurojen taloja, työväentaloja tai kylätaloja sekä seurakuntien tiloja
- tilojen viihtyisämmäksi tekeminen: maalaaminen ja sisustaminen
- toiminnan järjestäminen: teema-iltoja, peli-iltoja jne.
- resursseja: sponsorit, taksvärkkirahat ja yritysten joulukorttirahat

2) Aukioloajat ja henkilökunnan riittämättömyys

- työllistetyt.
- seurakunnat, järjestöt ja järjestöjen palkkaamat (yhdistelmätuella)
- harjoittelijat, työmarkkinatuella olevat
- vapaaehtoiset ja erityisesti vanhemmat
- toiminta yhdessä nuorten kanssa ja nuorten toimesta!

3) Kävijämäärät

- talotoiminnan markkinointi
- enemmän monipuolista toimintaa
- tyttöillat
- porrastettu ikä, jos nuoremmat eivät uskalla mennä vanhempien nuorten vallattua paikan.

4) Kyytiongelmat

- kyytiongelman selvittäminen: kimppakyydit, kutsutaksit jne.

”Nuoret korostivat, ettei heitä saa unohtaa tilojen parantamisprosessissa, ja heidät pitääkin ottaa mukaan työhön nuorisotilojen parantamisessa. Nuorista esimerkiksi voitaisiin muodostaa ’toimikunta’ nuorisotaloille, joka osaltaan murtaisi ikämuuria ja saattaisi lisätä nuorison halua ja mielenkiintoa osallistua nuorisotilan kehittämiseen”. (Ponu -yhteistyöryhmän muistio 2/03.)

Nuorisotoimen työntekijöiden ja nuorten yhteisiksi nuorisotilojen kehittämiskohteiksi nousivat nuorisotilojen kunto, talotoiminnan jatkuvuus ja säännölliset aukioloajat.

Nuorisotiedotus- ja -neuvonta

Nuorisotiedotus- ja -neuvontapisteet kartoitettiin kysymällä, onko kunnassa nuorisotiedotuskeskus, -piste tai -nurkkaus. Kysymys aiheutti erilaisia tulkintoja vastaajien keskuudessa, sillä yksiselitteistä määritelmää ei ole. Vastausten perusteella nuorisotiedotus- ja -neuvontapalveluihin oli kunnissa kiinnitetty huomiota ja se nähtiin yhtenä työmuotona.

”Nuorille suunnattu tiedotus perustuu jokaisen kunnan omaan valintaan ja painopisteisiin. Kuntalaki velvoittaa kuntia tiedottamaan asukkailleen, mutta nuoria ei ole mainittu erityisenä kohderyhmänä. Kunnallista tietoa tarjotaan nuorille osana kunnan peruspalvelujen välittämänä, eri projektien yhteydessä tai koulun, kirjastojen tai nuorisotyön taholta. Yhä enenevässä määrin eri toimijat tarjoavat tietoa Internetin ja muiden sähköisten tiedotuspalvelujen kautta”. (Timonen-Verma 2003, 118.)

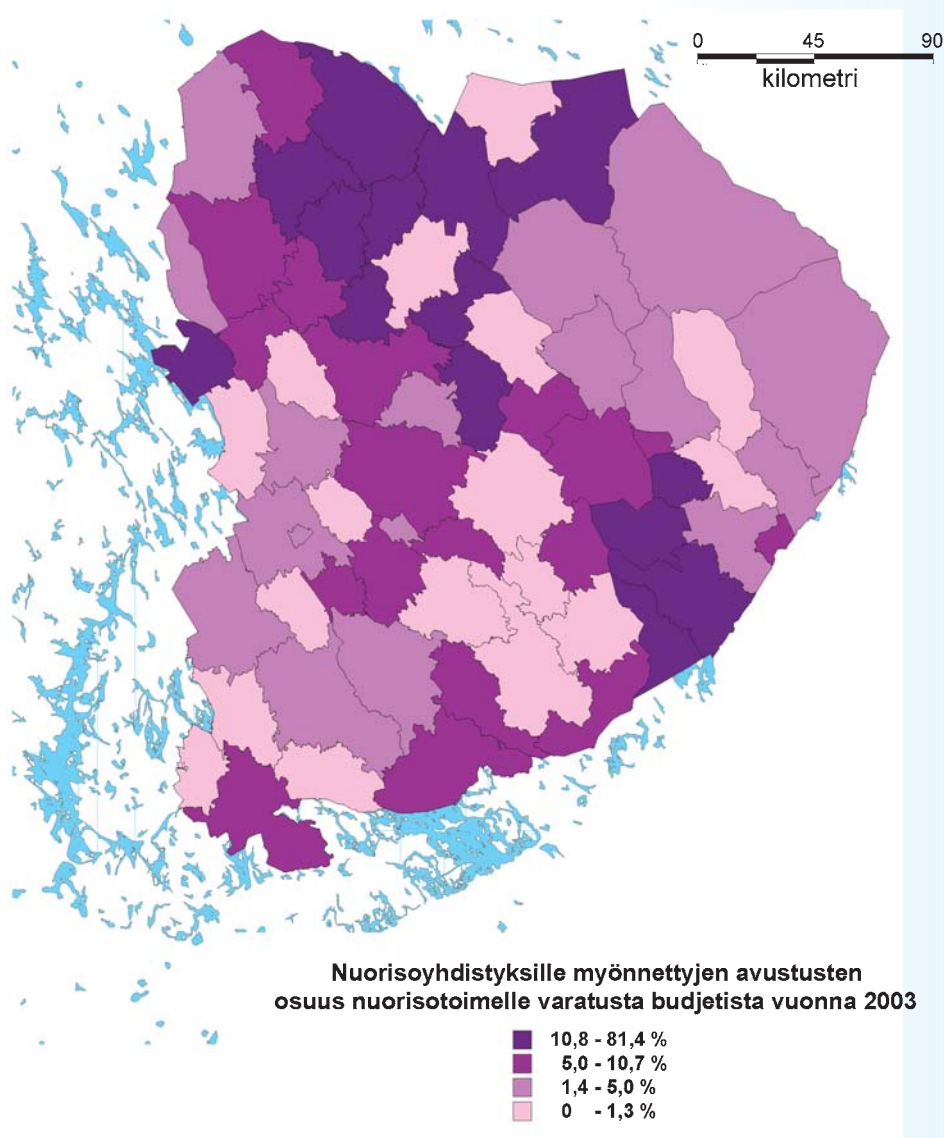
Nuorisotiedotus- ja -neuvontapalvelut muodostavat erityisosaamisen alueen nuorisotyössä. Nuorisotiedotus- ja -neuvontapalvelut perustuvat aina nuorten tiedontarpeeseen ja tarpeen vaatiessa henkilökohtaiseen neuvontapalveluun. Eurooppalaisen nuorisotiedotussuosituksen laatukriteerien (Eryica) mukaisia nuorisotiedotus- ja -neuvontapisteitä oli Itä-Suomen läänissä kolme: Kiteellä, Kuopiossa ja Pieksämäellä. Valtakunnallista tuki- ja koordinaatiopalvelua nuorisotiedotus- ja -neuvontatyössä ollaan parhaillaan organisoimassa. Itä-Suomen läänissä nuorisotiedotus- ja -neuvontapalvelujen kehittämiseen ilmaisivat kiinnostuksensa seuraavat kunnat: Eno, Enonkoski, Iisalmi, Ilomantsi, Joensuu, Juuka, Juva, Kangasniemi, Kesälahti, Kiuruvesi, Leppävirta, Mikkeli, Polvijärvi, Pyhäselkä, Rautavaara, Savonlinna, Varkaus ja Vehmersalmi.

Lapsi- ja nuorisopoliittiset ohjelmat

Lasten ja nuorten elinoloihin vaikuttava strategia tai poliittinen ohjelma oli laadittu 16 kunnassa ja valmisteilla 11 kunnassa. Eniten ohjelmia oli valmiina Pohjois-Savossa (9). Ohjelmat ja strategiat oli laadittu yhteistyössä muiden hallintokuntien kanssa.

3.4.3 Nuorten kansalaistoiminta

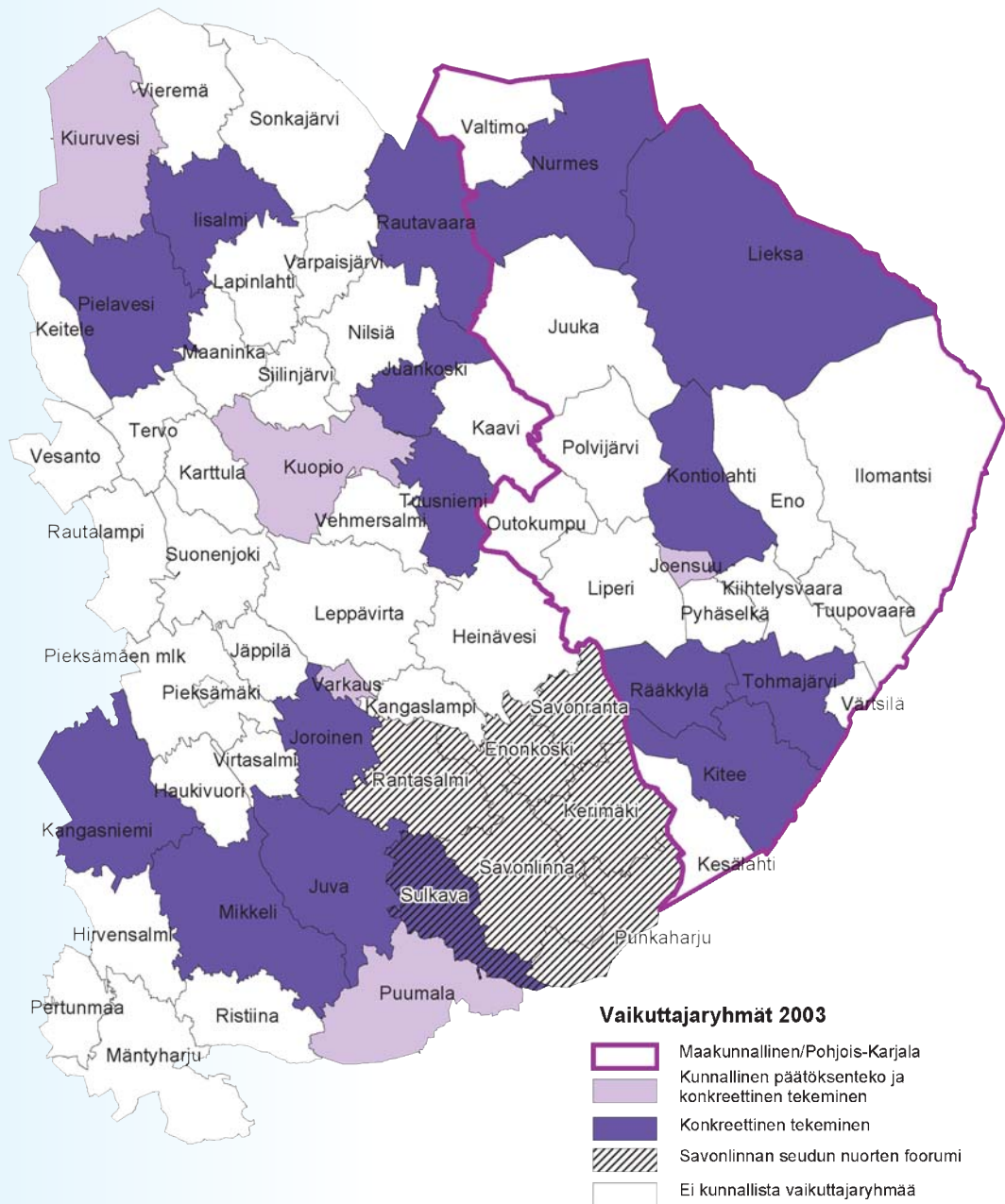
Nuorisotyön perinteisenä tehtävänä on nuorten oman toiminnan tukeminen ja tavoitteena aktiiviseksi kansalaiseksi kasvaminen. Paikallistasolla kunnat myöntävät vuosittain nuorisoyhdistyksille ja -ryhmille yleis- ja kohdeavustuksia. Itä-Suomen läänissä kuntien ilmoituksen mukaan nuorisotoimet jakoivat avustuksia noin 530 yhdistykselle. Kaikissa vastanneissa kunnissa Nilsissä lukuun ottamatta nuorisotoimi jakoi avustuksia. Nilsissä avustukset nuorisoyhdistyksille ja -ryhmille jakoi kunnanhallitus. Nuorisotoimen budjetteihin oli varattu avustusrahaa vuonna 2003 yhteensä 599 174 euroa, mikä oli keskimäärin 3,25 euroa alueella asuvaa alle 29-vuotiasta nuorta kohden. Lisäksi kunnan- ja kaupunginhallitukset sekä muut hallintokunnat 27 kunnassa olivat varanneet määrärahan nuorisotoimintaan. Vapaita toimintaryhmiä tuettiin 22 kunnassa, ryhmiä oli yhteensä 51 eli 9,6 prosenttia kaikkien avustettujen yhdistysten määrästä. Kyselyssä ei selvitetty avustusta hakeneiden vapaiden toimintaryhmien kokonaismäärää.

KUVIO 17. Nuorisoyhdistyksille myönnetty avustukset

Nuorten vaikuttajaryhmä toimi 21 itäsuomalaisessa kunnassa. Lisäksi seutukunnallinen Nuorten Foorumi aloitti toimintansa Savonlinnan seudulla. Pohjois-Karjalassa puolestaan perustettiin nuorten maakunnallinen vaikuttajaryhmä (Ponu). Lähes kaikki nuorten vaikuttajaryhmät tekivät koulutuksellista tai tapahtumien järjestämiseen liittyvää yhteistyötä naapurikuntien vaikuttajaryhmien kanssa.

Nuorisovaltuustojen ja muiden vaikuttajaryhmien toimintatavat olivat erilaisia. Joissakin kunnissa nuorten vaikuttajaryhmä toimi nuorten äänitorvena kunnan organisaatiossa ja esitteli nuorten näkökulmia kunnan päättäjille. Suurimmalla osalla vaikuttajaryhmistä toiminnan painopiste oli tapahtumien järjestämisessä nuorille. Kaikkien yhteisenä tavoitteena oli parantaa nuorten elinoloja ja vaikutusmahdollisuuksia omassa kotikunnassa, opiskelupaikkakunnalla, maakunnallisesti, seutukunnallisesti tai alueellisesti.

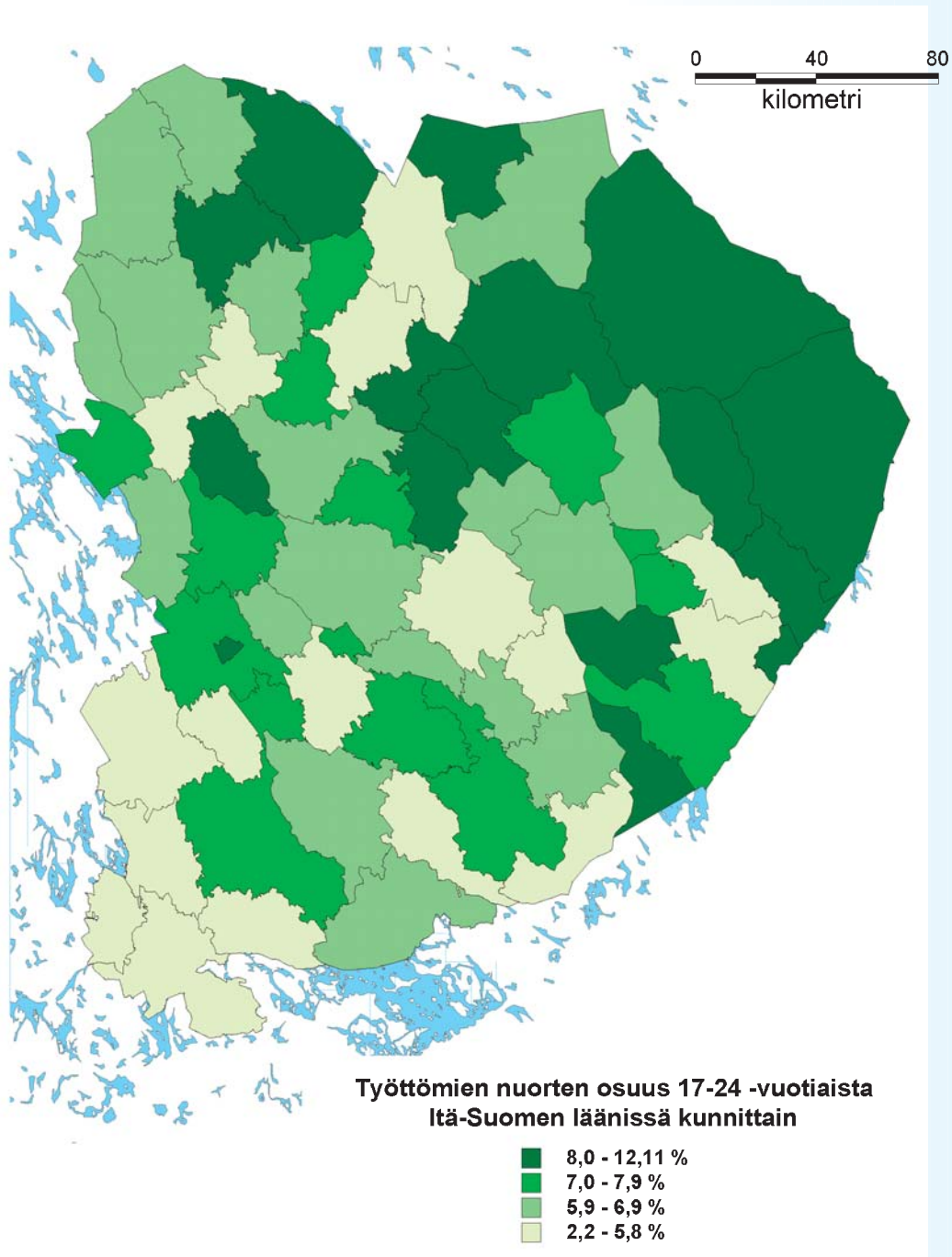

KUVIO 18. Nuorten vaikuttajaryhmät vuonna 2003

3.4.4 Nuorten työpajatoiminta

Vuonna 2003 nuorille suunnattua työpajatoimintaa oli 30 Itä-Suomen läänin kunnassa. Työpajayksikköjä oli yhteensä 36, joista 14 Euroopan sosiaalirahaston (ESR) osittain rahoittamaa ja 22 kansallisilla varoilla toimivaa hanketta. Pajayksikköjä oli Pohjois-Karjalassa 10, Pohjois-Savossa 14 ja Etelä-Savossa 12.

Itä-Suomen läänissä oli työministeriön 28.11.2003 julkaiseman työllisyyselvytyksen mukaan 4 205 alle 25-vuotiasta työtöntä: Pohjois-Savossa 1 841, Pohjois-Karjalassa 1 300 ja Etelä-Savossa 1 064 nuorta.

KUVIO 19. Työttömien nuorten osuus 17 - 24 -vuotiaista Itä-Suomen läänissä kunnittain

Kansallisella rahoituksella toimivissa työpajoissa oli 17 - 24 -vuotiaita nuoria 528. Kyselyyn vastanneissa ESR-hankkeissa nuoria oli vastaavasti 221. Pajoissa olevien nuorten määrää ei tänä vuonna ollut mahdollista suhteuttaa alueella asuvien nuorten työttömien määrään. Arviointia ja sen luotettavuutta heikensi se, että vain alle puolet nuorten työpajatoimintaan kohdistuvista ESR-hankkeista vastasi kyselyyn. ESR-hankkeita oli käynnissä 14, joista 8 päättyi 2003 vuoden loppuun. Näiden hankkeiden loppuarviointitietoja ei ollut käytettävissä, sillä hankkeissa toimivien ohjaajien työsuhde oli päätynyt ja hankkeiden taustaorganisaatiot eivät vastanneet kyselyyn.

Kaikista työpaikkaohjaajista määräaikaisessa työsuhteessa oli 62,5 ohjaajaa tai valmentajaa. Vakituinen työsuhde oli 24 henkilöllä.

Työpajojen toimialat vaihtelivat teatterin ja musiikin tuottamisesta rakennustöihin. Määrällisesti eniten pajoilla oli edelleen puu- (18), metalli- (15) ja ompelutoimintaa (13). ESR-hankkeissa käynnistettiin uutena starttipajatoimintaa. Pajassa nuoren elämäntilanne kartoitettiin ja hänen minäkuvansa rakentumista tuettiin voimakkaasti. Samalla etsittiin tarvittavat kuntoutumisväylät. Starttipajassa oli useimmiten vaikeasti päihdeongelmaisia nuoria, joita pyrittiin kuntouttamaan normaaliin työpajatoimintaan. Kuntien nuorisotoimelle lä-

hetetyssä kyselyssä nuorisotoimintayöntekijät pitivät tärkeänä ennaltaehkäisevää päihdetyötä ja nuorten sosiaalista vahvistamista. Vastauksissa korostettiin vakinaisen työpajatoiminnan lisääntyvää merkitystä osana nuorten elämönhallintaan liittyvien taitojen ohjaamista.

Työvoimatoimisto oli edelleen tärkein yhteistyökumppani nuorten rekrytoinnissa. Seuraavaksi eniten pajoille tuli nuoria suoraan ammatillisesta koulutuksesta sekä sosiaalitoimiston ohjaamana.

Työpajojen antamien tietojen mukaan koulutukseen ja työelämään on pajajakson jälkeen sijoittunut noin 31 % nuorista. Edelleen työttömänä oli 22,5 %. Työpajajakson keskeyttäneitä oli noin kuusi prosenttia. Keskeyttämiseen johtaneita syitä ei kysytty. Seurantatiedot puuttuivat noin 20 % nuorista.

3.4.5 Johtopäätökset ja kehittämisehdotukset

Johtopäätökset

- Hallinnollisten tehtävien lisääntyminen yhdistelmävirkojen vuoksi vähentää yöntekijäresursseja nuorten käytännön ohjaustoiminnasta.
- Nuorisotoimen henkilöstömäärän kehitykseen on kiinnitettävä tulevaisuudessa erityistä huomiota - Pohjois-Karjalassa on vähiten henkilöstöresursseja suhteessa nuorten määrään.
- Nuorisotilojen kunto, aukioloajat, toiminnan laatu ja ohjaajaresurssit ovat sekä nuorten että yöntekijöiden yhteinen huolenaihe.
- Nuoret hakevat ennakkoluulottomasti ja luovasti uusia verkostoja resurssiongelmiiin.
- Uusia nuorten vaikuttajaryhmiä perustetaan edelleen kuntiin.
- Nuorten jatkoseurantaan pajajakson jälkeen ei kiinnitetä riittävästi huomiota. Yhtenä selittävänä tekijänä on työpajaohjaajien ja -valmentajien vaihtuvuus.
- ESR-hankkeiden siirtyminen normaaliksi osaksi kuntien nuorten työpajapalvelujärjestelmää näyttää vaikealta.

Kehittämisehdotukset

- Nuorten näkökulma tulee ottaa enemmän huomioon nuorten asioista päätettäessä sekä toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa.
- Vanhempien, vapaaehtoisten ja kolmannen sektorin toimijoiden mukaan ottamiseksi on edelleen etsittävä uusia keinoja.
- Nuorisotyön erityisosaamisalojen kehittäminen seutukunnallisena yhteistyönä, esimerkiksi nuorisotiedotus- ja -neuvontapalvelut.
- Vapaiden toimintaryhmien (nuorisoyhdistyksiin kuulumattomien) avustaminen tulee saada joustavammaksi.
- Nuorten seurantajärjestelmiä osana työpajatoimintaa on kehitettävä, jotta nuorten elämäntilanteesta saadaan tarkempaa tietoa. Esimerkiksi valmennuspäiväkirja otettava käyttöön toiminnan jän-
teväyttämiseksi.

Lähteet:

Nuorisotyölaki 235/1995.

Opetusministeriö. 2003. Alueiden vahvuudeksi - kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan aluekehittämisen toimenpideohjelma.

Pohjois-Karjalan nuorten yhteistyöryhmän (Ponu) muistio 2 / 2003.

Pääministeri Matti Vanhasen hallitusohjelma 24.6.2003.

Timonen-Verma, P. (toim.) & Fedotoff J. 2003. Näkökulmia nuorisotiedotus- ja -neuvontatyöhön.